

Notă de politici:

Pentru o strategie integrată de implementare a politicilor europene în domeniul educației și formării profesionale

1. Starea de fapt

1.1. Contextul European

Asigurarea convergenței, transparenței și încrederii reciproce între sistemele de educație și formare profesională (EFP) din întreaga Europă este o preocupare constantă a ultimului deceniu, la nivel european. În acest sens, „Procesul Copenhaga”, inițiat în 2002, a susținut cooperarea europeană în domeniul EFP, pe baza unor priorități stabilite în comun de către statele membre. Pe această bază, au fost inițiate mai multe politici europene comune, în vederea creșterii mobilității, transparenței calificărilor și a încrederii reciproce la nivelul sistemelor și furnizorilor de EFP. Dintre acestea, enumerăm:

- Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului privind Cadrul European al Calificărilor – EQF, adoptată în 2008.
- Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului din privind stabilirea unui Sistem European de Credite pentru Educația și Formarea Profesională (ECVET - 2009).
- Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului privind stabilirea unui Cadru European de Referință pentru Asigurarea Calității în Educație și Formare Profesională – Recomandarea EQAVET (aprilie 2009).
- Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului privind competențele cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți (adoptată în 2006).
- Europass - portofoliu de documente care facilitează recunoașterea competențelor și a calificărilor, adoptat în 2004 și folosit extensiv de milioane de cetățeni europeni.
- Recunoașterea și validarea învățării non formale și informale, care a fost identificată ca prioritate la nivel european începând cu 2004.

Toate obiectivele și măsurile procesului Copenhaga au fost și sunt sprijinite, încă din 2005, de **rețelele europene de asigurare a calității în EFP: ENQA-VET** (prin primul program, 2006-2007 și al doilea program, 2008-2009), și **EQAVET** (din 2010). În cadrul rețelei EQAVET, Comisia, partenerii sociali și statele membre participă activ la elaborarea unor principii comune, criterii și indicatori de referință, linii directoare și instrumente pentru îmbunătățirea calității în EFP la nivel național, regional și local. Scopul **rețelei europene de sprijinire a asigurării calității în EFP – EQAVET** este de a crea o platformă structurată și durabilă prin intermediul căreia statele membre fac schimb de experiență și informații, se implică în dezbateri și învață unul de la celălalt. Principalele activități ale rețelei EQAVET, stabilite prin programul de lucru pentru 2010–2012, și pentru perioada 2013 – 2015 (recent adoptat) sunt concepute pentru a contribui la îmbunătățirea asigurării calității în educația și

formarea profesională în întreaga Europă. Una dintre direcțiile esențiale de acțiune se referă la asigurarea **cooperării susținute cu celelalte politici europene** (enumerată mai sus).

Comunicatul de la Bruges privind intensificarea cooperării europene în domeniul educației și formării profesionale pe perioada 2011-2020 (*Comunicatul miniștrilor europeni responsabili în domeniul educației și formării profesionale, al partenerilor sociali europeni și al Comisiei Europene, în urma reuniunii de la Bruges din 7 decembrie 2010 privind revizuirea abordării strategice și a priorităților procesului de la Copenhaga pentru perioada 2011-2020*) menționează ca acțiune prioritară pentru îndeplinirea obiectivelor transversale, **elaborarea strategiilor de comunicare pentru diferite grupuri de părți interesate, orientate către punerea în aplicare și valoarea adăugată a instrumentelor (ECVET, ECTS, alinierea cadrelor naționale ale calificărilor la EQF, sisteme de asigurare a calității conforme cu EQAVET).**

1.2. Contextul național

Pornind de la premisa că statul român, prin semnăturile cele mai autorizate puse pe documentele programatice adoptate ca recomandări ale Parlamentului și ale Consiliului European, și-a luat angajamentul, la nivel politic, în privința adoptării politicilor europene menționate, pasul următor este, în mod firesc, operaționalizarea acestora, în vederea aplicării lor unitare, coerente și consecvente. Există mai multe documente strategice și acte normative, care vizează implementarea acestor politici europene, dar, pe de altă parte, consultările organizate la nivel european și național, analizele și cercetările din acest domeniu, au demonstrat o serie de neajunsuri:

- Un nivel redus de cunoaștere a „politicilor europene în domeniul educației și formării profesionale, la nivelul tuturor părților interesate (instituții publice, parteneri sociali, furnizori de formare).
- Baze de date incomplete sau deficitare privind educația și formarea profesională (inclusiv privind indicatorii de calitate).
- Implementarea Cadrelui Comun privind Asigurarea Calității (EQAVET) pentru care au fost făcuți pași însemnați în formarea profesională inițială (oferită prin sistemul școlar), dar mai puțin în cea continuă.
- Elaborarea Cadrelui Național al Calificărilor (CNC) este de-abia la început, cu toate că statul român s-a angajat să-l coreleze cu cel european (EQF) în 2012.
- Chiar dacă România participă activ la activitățile subsumate elaborării sistemului de credite transferabile (ECVET), mai sunt necesare măsuri pentru implementarea lui, atât în formarea profesională inițială cât și în cea continuă.
- În privința recunoașterii și validării rezultatelor învățării în context non formal și informal, dezvoltările din ultimii cinci ani au vizat mai ales EFP continuă.

Pe această bază și având ca punct de plecare suplimentar „Metodologia implementării Cadrelui European de Referință pentru Asigurarea Calității în formarea profesională în învățământul profesional și tehnic din România”¹, ARACIP a aplicat pentru accesarea fondurilor europene, în cadrul Programului Învățare pe tot parcursul vieții (LLP, programul Leonardo da Vinci, apelul restricționat pentru Punctele Naționale de Referință ale EQAVET din iulie 2010). Proiectul depus, cu titlul „Dezvoltarea capacității instituționale a Punctului Național de Referință al EQAVET: Promovarea calității” și cu acronimul QUALVET@RO, a fost unul dintre cele cinci selectate, la nivel european, în cadrul acestui apel.

¹ Elaborată în cadrul proiectului strategic „Îmbunătățirea calității educației și formării profesionale prin rețele partenariale” (ID 57551, beneficiar CNDIPT)

Punctul Național de Referință al EQAVET este, în România, Grupul Național pentru Asigurarea Calității (GNAC), ale cărui atribuțiile principale au fost stabilite prin Legea Nr. 1/2011 a Educației Naționale (Art. 355, paragraful 2). GNAC este o structură consultativă, de coordonare inter-instituțională, fără personalitate juridică, care funcționează la nivel național în domeniul asigurării calității în educație și formare profesională, pe baza acordului scris de asociere al instituțiilor membre. Rolul consultativ al GNAC se exercită prin activități de informare a principalilor factori interesați, prin sprijin oferit pentru dezvoltarea și utilizarea unor instrumente specifice, în realizarea schimburilor de experiență între furnizorii de formare, prin formularea de puncte de vedere și recomandări privind asigurarea calității în educație și formarea profesională.

Principalul rezultat al proiectului QUALVET@RO a fost Strategia de Comunicare a GNAC, la care se adaugă un site web (www.gnac.ro), mai multe materiale de informare și diseminare, precum și două conferințe și opt seminare regionale, la care au participat reprezentanți ai tuturor părților interesate (instituții publice, furnizori de formare, parteneri sociali).

Dezbaterile din cadrul acestor conferințe și seminare regionale nu s-au referit numai la strategia de comunicare preconizată, ci a abordat și alte aspecte, legate de dezvoltarea generală a sistemului național de educație și de formare profesională. Documentul de concluzii rezultat din aceste dezbateri² se află la baza acestei Note de politici.

2. Recomandări de politici publice

2.1. Sinteza recomandărilor

2.1.1. La nivel conceptual și strategic principalele recomandări vizează:

a. Adoptarea unui set de concepte comune, cu definiții agreeate, care să fie utilizate în documentele elaborate de toate entitățile implicate, pentru descrierea pieței muncii, a ocupațiilor, a calificărilor, a rezultatelor învățării etc. Acest limbaj comun va fi folosit la nivelul educației generale, al formării profesionale inițiale, al formării profesionale continue, al învățământului superior și al tuturor formelor de educație și formare, din perspectiva învățării pe tot parcursul vieții.

b. Promovarea reprezentării și implicării părților interesate, mai ales a partenerilor sociali (asociații reprezentative ale angajatorilor și sindicatele reprezentative) și stimularea participării lor la dezbaterile problemelor privind educația și formarea profesională. Dezvoltarea comunicării și colaborării între părțile interesate se poate realiza prin diferite măsuri, cum ar fi:

- Reglementarea legislativă (lege sau hotărâre de guvern) a cofinanțării formării profesionale de către partenerii sociali prin dirijarea unei cote de 3% din impozitul pe profit către o structură specializată a partenerilor sociali.
- Corelarea tuturor actelor normative referitoare la sectoarele de activitate și acordarea de sprijin metodologic pentru constituirea tuturor comitetelor sectoriale.
- Asigurarea participării active, competente și responsabile a partenerilor sociali la nivelul structurilor (GNAC, Punctul Național de Cordonare pentru EQF și Punctul Național de Cordonare pentru ECVET) și instituțiilor (ARACIP, ARACIS, MMFPS, MECTS, ANC, CNDIPT) care răspund de implementarea „instrumentelor europene”.
- Încurajarea și sprijinirea participării partenerilor sociali la elaborarea standardelor ocupaționale și a standardelor de pregătire profesională.

²Care poate fi consultat pe site-ul GNAC - <http://www.gnac.ro/wp-content/uploads/downloads/2012/10/Concluziile-Seminarelor-Regionale.pdf>

- Crearea condițiilor pentru implicarea reală a operatorilor economici, în special al IMM-urilor, în soluționarea problemelor sensibile legate de asigurarea calității: elaborarea de standarde, certificarea, corelarea cu tendințele de evoluție ale pieței largite a muncii etc.
 - Îmbunătățirea participării partenerilor sociali în raportarea datelor privind diferitele evoluții din cadrul EFP.
 - Organizarea unui Forum anual dedicat contribuției „instrumentelor europene” la îmbunătățirea relației dintre oferta de formare profesională și piața muncii. La acest forum vor participa reprezentanții partenerilor sociali la nivel național, ai instituțiilor responsabile și ai furnizorilor de EFP.
- c. Asigurarea unei accesibilități maxime la informația și documentele** care conțin elementele esențiale ale strategiilor privind educația, în general, și formarea profesională, în special, prin:
- Îmbunătățirea sistemului de colectare a datelor statistice și de diseminare a rapoartelor.
 - Stabilirea responsabilităților, adoptarea procedurilor și operaționalizarea mecanismelor de colectare a datelor privind asigurarea calității în educație și formare profesională.
 - Crearea unei baze de date cât mai complete privind furnizorii de formare, centrele de evaluare, structura populației ocupate, nevoile pieței muncii la nivel județean și local etc.
 - Prezentarea informațiilor și documentelor relevante pe cât mai multe website-uri ale instituțiilor cu atribuții în domeniu.
 - Crearea de site-uri specializate (cum este, de exemplu, site-ului GNAC – www.gnac.ro) pentru informarea părților interesate.

2.1.2. La nivel legislativ, principalele recomandări vizează:

a. Elaborarea unei noi legislații, bazate pe politicile europene, privind educația adulților și mai ales privind formarea profesională continuă, prin:

- Finalizarea și adoptarea Cadrelor Naționale al Calificărilor (CNC), inclusiv corelarea lui cu EQF.
- Completarea cadrului legislativ în domeniul asigurării calității pentru acoperirea întregului sistem de educație și formare profesională.
- Elaborarea/revizuirea standardelor ocupaționale și actualizarea standardelor de pregătire profesională asociate diferitelor programe de formare, în concordanță cu noul Cadru Național al Calificărilor.
- Dezvoltarea, inclusiv prin pârghii financiare, a învățării în condiții reale de muncă (prin ucenicie și prin stagii de practică la agenții economici). De exemplu, o parte din finanțarea elevilor din școlile profesionale poate fi alocată pentru retribuirea tutorilor de practică din întreprinderi.
- Crearea unui sistem coerent de evaluare și certificare a competențelor, indiferent de subsistem (pentru educația generală, formarea profesională inițială, formarea profesională continuă, învățământul superior, alte forme de educație a adulților) și de modul în care acestea au fost dobândite (pe cale formală, nonformală sau informală).
- Dezvoltarea unor standarde adecvate pentru evaluarea competențelor, îmbunătățirea activității de certificare (inclusiv prin participarea partenerilor sociali) și sprijinirea, inclusiv în plan financiar, a înființării centrelor de evaluare.
- Susținerea financiară, din fonduri publice (naționale și europene), a procesului de EFP, mai ales în condițiile în care criza economică a redus posibilitățile operatorilor economici de a investi în formarea profesională a propriilor angajați.
- Legiferarea de stimulente financiare și nefinanciare pentru agenții economici care investesc în educația și formarea profesională a propriilor angajați.
- Stimularea învățării pe tot parcursul vieții prin înființarea centrelor comunitare de învățare permanentă

b. Asigurarea stabilității strategice și legislative în domeniul formării profesionale, în condițiile dereglementării unor aspecte care țin de partea administrativă, birocratică.

c. Crearea sistemelor de credite transferabile și corelarea acestora - de exemplu, recunoașterea reciprocă a creditelor de formare între formarea profesională inițială și formarea profesională continuă sau între formarea profesională, în general, și învățământul superior (corelarea ECVET cu ECTS).

d. Obligatorietatea introducerii sistemelor de calitate în educația și formarea profesională, la nivel de sistem și de furnizor, care să ducă la eliminarea furnizorilor care au devenit „fabrici de diplome”.

e. Dezvoltarea mecanismelor de consiliere și orientare pentru toți actorii implicați în educația și formarea profesională.

2.1.3. În plan instituțional, propunerile vizează:

a. Clarificarea rolurilor diferitelor instituții cu responsabilități în educația și formarea profesională

b. Eliminarea „pluricefaliei” implementării politicilor europene în domeniu, prin crearea unui comitet național / inter-ministerial, care să armonizeze activitatea punctelor naționale de referință / de contact / de comunicare răspunzătoare de transferul și implementarea acestor politici la nivel național, prin organizarea unor grupuri de lucru, a unor seminare și forumuri anuale etc.

c. Consolidarea Autorității Naționale pentru Calificări și asigurarea tuturor condițiilor (legislative, financiare etc.) pentru ca aceasta să-și îndeplinească rolul.

d. Sprijinirea metodologică, de către instituțiile responsabile, a agenților economici, a furnizorilor de formare și a centrelor de evaluare în dezvoltarea sistemelor specifice de calitate pentru educația și formarea profesională.

e. Dezvoltarea capacității instituționale a partenerilor sociali pentru implementarea politicilor europene privind EFP, prin crearea unui corp propriu de specialiști.

f. Promovarea educației antreprenoriale în învățământul preuniversitar general și în cel superior.

g. Finanțarea GNAC prin proiecte inițiate de membrii săi și din alte surse (inclusiv de alte instituții interesate în aplicarea „instrumentelor europene”).

h. Extinderea componenței GNAC și crearea unui Comitet Consultativ / de Sprijin al GNAC prin implicarea reprezentanților principalelor părți interesate (angajatori, angajați, cadre didactice și profesori, părinți, elevi și cursanți, autorități publice județene și locale, sectorul nonguvernamental), în vederea sporirii legitimității și reprezentativității sale.

i. Implicarea GNAC în activitatea Comitetelor Sectoriale și în armonizarea sistemelor de asigurare a calitate la nivelul subsistemelor educației și formării profesionale (educația generală, formarea profesională inițială, formarea profesională continuă, învățământul superior, alte forme de învățare pe parcursul întregii vieți)

j. Organizarea unui forum anual dedicat asigurării calității în educație și formare profesională cu participarea structurilor (GNAC, RNCIS, RNEVAL) și a instituțiilor responsabile (ARACIS, ANC, ARACIP, CNDIPT, MECTS, MMFPS).

2.2. Pentru o strategie integrată de implementare a politicilor europene în domeniul educației și formării profesionale

Toate aceste propuneri converg spre ideea conceperii unui cadru strategic comun general, care să cuprindă toate subsistemele educației și formării (educația generală, formarea profesională inițială, formarea profesională continuă, învățământul superior, alte forme de educație formală a adulților, educația nonformală și cea informală) din perspectiva învățării pe tot parcursul vieții. Este esențială, totodată, **elaborarea unei viziuni pe termen lung** privind evoluția sistemului de educație și formare profesională și adoptarea unor **strategii de implementare** care să asigure:

- **În plan strategic și conceptual:** un limbaj comun, agreat de toate părțile interesate, implicarea partenerilor sociali și a altor părți interesate în procesul de dezvoltare a acestui cadru strategic național, precum și un acces larg la informație consistentă, credibilă și utilă.
- **În plan legislativ:** un sistem coerent și consecvent de norme, care să faciliteze dezvoltarea sistemelor de educație și formare profesională (inclusiv printr-o finanțare adecvată), precum și adaptarea și implementarea politicilor europene în domeniu. În acest sens, urmând direcțiile strategice adoptate la nivelul Uniunii Europene, este necesară luarea în considerare, ca prioritate la nivel politic, în vederea ieșirii din criză, a necesității reformării sistemului de educație și formare profesională.
- **În plan instituțional:** reconstrucția și dezvoltarea, în mod coerent și unitar, a tuturor instituțiilor responsabile cu dezvoltarea sistemului de educației și formare profesională, în ansamblul său, și a fiecărui subsistem în parte.